

Turistički prostorni potencijali Cetinske krajine

Šimunović-Erpušina, Filipa

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:850297>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za nastavničke studije u Gospiću

Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij

Učiteljski studij u Gospiću

Filipa Šimunović - Erpušina

Turistički prostorni potencijali Cetinske krajine

Diplomski rad

Gospić, 2023.

Sveučilište u Zadru

Odjel za nastavničke studije u Gospiću
Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski učiteljski studij

Turistički prostorni potencijali Cetinske krajine

Diplomski rad

Student/ica:

Filipa Šimunović - Erpušina

Mentor/ica:

Izv. prof. dr. sc. Jadranka Brkić-Vejmelka

Gospić, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Filipa Šimunović-Erpušina**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Turistički prostorni potencijali Cetinske krajine** rezultat mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mogega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mogega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Gospić, 12. prosinca 2023.

Zahvala

Na početku bih iskazala svoju veliku zahvalnost poštovanoj profesorici i mojoj mentorici, izv. prof. dr. sc. Jadranki Brkić-Vejmelka, na nesebičnom dijeljenju svog znanja, vremena i podrške tijekom pripreme ovog diplomskog rada.

Zahvalna sam i svim djelatnicima Odjela za nastavničke studije u Gospiću koji su uvijek hrabрили, pomagali i bogatili kako moje, tako i studentsko iskustvo svih ostalih studenata.

Posebno, najiskrenije i najveće HVALA mojim roditeljima bez čije pomoći ne bi mogla studirati u ovom malom, ali prekrasnom gradu. Hvala i svim ostalim članovima obitelji, prijateljima te dragim kolegicama koje su dodatno obogatile ovo životno iskustvo i u moj život unijele uspomene koje će trajati zauvijek.

SAŽETAK:

Turistički prostorni potencijali Cetinske krajine

Turizam je vrlo složen gospodarski fenomen i gospodarska aktivnost koja uvelike utječe na prostori okoliš, na društvenu zajednicu, stanovništvo i kulturnu baštinu. Cilj ovoga diplomskoga rada je istražiti turističke potencijale Cetinske krajine, kretanje turističkog prometa kao i istražiti i utvrditi stavove i mišljenja dionika u turizmu, u ovom slučaju vlasnika/iznajmljivača smještajnih objekata. Povoljan geografski položaj i blizina mora, uz prirodne ljepote, osobito planina Dinare, Kamešnice i Svilaje, rijeke Cetine, zajedno s kulturnom baštinom, utječu na razvoj turizma. Također, zaključci pokazuju i sve veći broj vrsta smještajnih kapaciteta za posjetitelje koji su omogućili značajan pomak u turističkoj ponudi. Cetinska krajina bilježi i veliki porast broja kuća za odmor u razdoblju od 2012., kada je izgrađena prva kuća za odmor, do 2019. godine kada ih je bilo ukupno 118. Osim toga, u porastu je broj turističkih dolazaka koji 2022. godine iznosi 16818 i 59213 turističkih noćenja, kako domaćih tako i stranih.

KLJUČNE RIJEČI: Cetinska krajina, turizam, prirodna baština, kulturna baština

SUMMARY:

Tourist spatial potentials of the Cetina region

Tourism is a very complex economic phenomenon and economic activity that greatly affects the environment, the social community, the population and cultural heritage. The aim of this graduate work is to explore the tourist potentials of the Cetina region, the movement of tourist traffic as well as to explore and determine the views and opinions of tourism stakeholders, in this case homeowners. The favorable geographical position and proximity of the sea, along with natural beauties, especially the mountains of Dinara, Kamešnica and Svilaja, the river Cetina, together with cultural heritage, affect the development of tourism. Also, the conclusions show an increasing number of types of accommodation capacities for visitors that have enabled a significant shift in the tourist offer. The Cetina region also recorded a large increase in the number of holiday homes in the period from 2012, when the first holiday home was built, until 2019, when there were a total of 118. In addition, the number of tourist arrivals is increasing, which in 2022 amounted to 16818 and 59213 tourist nights, both domestic and foreign.

KEY WORDS: Cetina region, tourism, natural heritage, cultural heritage

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
1. 1. Predmet i cilj diplomskog rada.....	1
1. 2. Izvori i metode prikupljanja podataka.....	1
2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ CETINSKE KRAJINE	2
2. 1. Geomorfološke karakteristike.....	3
2. 2. Klimatska obilježja	3
2. 3. Stanovništvo Cetinske krajine	4
3. GRADOVI I OPĆINE CETINSKE KRAJINE	5
3. 1. Sinj.....	5
3. 2. Trilj	6
3. 3. Vrlika	7
3. 4. Općina Otok.....	7
3. 5. Hrvace.....	8
4. TURISTIČKI PRIRODNI RESURSI CETINSKE KRAJINE	9
4. 1. Park prirode Dinara	10
4. 2. Kamešnica	12
4. 3. Svilaja	12
4. 4. Rijeka Cetina	14
5. TURISTIČKI KULTURNO-POVIJESNI RESURSI CETINSKE KRAJINE	15
5. 1. Muzej Cetinske krajine.....	16
5. 2. Muzej Sinjske alke i alkarski dvori	17
5. 3. Tvrđava Grad.....	18
5. 4. Kamičak.....	19
5. 5. Spomenik Alkaru	20
5. 6. Tri Generacije	21
5. 7. Crkva Čudotvorne Gospe Sinjske.....	21
5. 8. Sinjska alka.....	22
5. 9. Tvrđava Prozor	23
5. 10. Kula Nutjak.....	24

6. TURISTIČKA OBILJEŽJA CETINSKE KRAJINE.....	24
6. 1. Dolasci i noćenja turista u Hrvatskoj.....	25
6. 2. Turistički promet Hrvatske po smještajnim kapacitetima	26
6. 3. Turistički promet Cetinske krajine	27
6. 4. Smještajni kapaciteti Cetinske krajine.....	30
6. 4. 1. Smještajni kapaciteti općine Hrvace.....	30
6. 4. 2. Smještajni kapaciteti općine Otok	31
6. 4. 3. Smještajni kapaciteti grada Sinja.....	32
6. 5. Smještajni objekti u Cetinskoj krajini	32
7. KVALITATIVNO ISTRAŽIVANJE I REZULTATI	34
8. ZAKLJUČAK	38
9. LITERATURA.....	39

1. UVOD

Prostorni potencijali dio su bitnih čimbenika u turizmu bilo kojeg područja, pa tako i Cetinskoga kraja. Uz prostorne potencijale općenito, važno je istaknuti prirodne resurse te kulturnu baštinu koja privlači domaće i strane turiste. Nema dvojbe oko pitanja vezanih za sve veće značenje turizma jer živimo u vremenu kada je turizam postao važna djelatnost kojom se bavi sve veći dio stanovništva svijeta. U svijetu je 2022. godine bilo preko 900 milijuna turista koji su putovali u inozemstvo. Hrvatska godine 2022. ima zabilježen broj turističkih dolazaka od čak 20 milijuna i zbog toga se ubraja među posjećenije zemlje Sredozemlja. Premda taj promet jest manji nego promet Italije, Francuske, Španjolske, Turske ili Grčke, ali Hrvatska je popularna turistička destinacija, posebice među stranim posjetiteljima, što potvrđuje podatak da se broj turističkih noćenja od 2000. godine gotovo udvostručio. Turizam pridonosi razvitku lokalne zajednice i motivira lokalno stanovništvo na poduzetništvo (otvaranja smještajnih objekata, ugostiteljskih objekata, kreiranja zabavnih i kulturnih sadržaja itd.). Razvitkom turizma potiče se rad i zapošljavanje lokalnog stanovništva, obnavljanje zapuštenih i/ili devastiranih prostora, a posebno je to značajno u ruralnim krajevima. Potrebno je istaknuti i da se mijenja turistička potražnja pa primjerice sve više posjetitelja traga za mirom i tišinom, izoliranim i slabo naseljenim područjima te svoj odmor žele provesti što dalje od gradskog načina života, ali i turističke gužve.

1. 1. Predmet i cilj diplomskog rada

Predmet istraživanja ovog rada su turistički prostorni potencijali Cetinske krajine koji svojim osobitostima utječu pozitivno na razvoj turizma ovoga područja. Cetinska krajina izrazito je bogata prirodnim i kulturnim resursima. Osim toga, istraženi su smještajni kapaciteti i njihov prostorni raspored kao i turistički promet.

1. 2. Izvori i metode prikupljanja podataka

Pri izradi diplomskog rada korištena je sva dostupna stručna i znanstvena literatura, uglavnom stručni i znanstveni članci, te mrežne stranice. Podaci o turizmu Cetinske krajine

dostupni su na mrežnim stranicama Turističke zajednice grada Sinja, službenim stranicama gradova i općina, stranicama Državnog zavoda za statistiku i dr. Istraživanje se također temelji i na terenskom radu i opažanju. Za potrebe diplomskog rada, provedeno je kvalitativno istraživanje u kojem je korištena metoda polustrukturiranog intervjuiranja. Kod provođenja polustrukturiranog intervjua pitanja i potpitanja nisu definirana unaprijed, a vrednuju se tokom samog ispitivanja (Uvod u kvalitativna istraživanja, 2019).

2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ CETINSKE KRAJINE

Cetinska krajina nalazi se na području srednjeg dijela Dalmacije (*Slika 1*), a naziv *Cetinska krajina* potječe još iz srednjeg vijeka, to jest iz 10. stoljeća za vrijeme cara Konstantina. Područje Sinjske krajine odnosi se na dolinu rijeke Cetine koja je omeđena masivima Dinare i Svilaje, a obuhvaća i Sinjsko polje (Magaš, 2013: 202). Na sjeveroistoku okružuju je planine Kamešnica i Dinara, a na zapadnom i jugozapadnom dijelu Svilaja, Visočica, Runjavac i Mali Mosor. Područje Cetinske krajine obuhvaća gradove Sinj, Trilj i Vrliku te dvije općine: općinu Otok i općinu Hrvace. Središte Cetinske krajine je grad Sinj koji je u 18. stoljeću doživio niz različitih krvavih pohoda i tek tada zadobio svoj oblik.

U prošlosti su gradovi Sinj i Vrlika te općina Hrvace činili nahije odnosno gradska naselja (kasabe). Također, ova područja tijekom „velikog rata“ (1683.-1689.) činila su granicu koju su Mlečani nazivali „Aquisto Nuovo“, to jest nove stečevine. Godine 1711. granice su pomaknute do planine Dinare s nazivom „Linea Moecenigo“ (Roglić, 2005).

Na području Cetinske krajine nalazi se ukupno 66 naselja. Sve lokalne jedinice administrativno pripadaju Splitsko–dalmatinskoj županiji. Cetinska krajina prostire se na površini od 990,7 km², što je 7,02 % ukupne površine Splitsko-dalmatinske županije, odnosno 1,75 % ukupne površine (kopno i teritorijalno more) Republike Hrvatske.

Na sjeveru Cetinska krajina graniči sa Šibensko–kninskom županijom, na istoku graniči s Bosnom i Hercegovinom, na zapadu graniči s područjem općina koje administrativno pripadaju ostatku zapadne Zagore i na jugu s područjem Splitsko-kaštelanske zagore.

Slika 1. Prostorni smještaj Cetinske krajine i pripadajuće jedinice lokalne samouprave

Izvor: <https://lmh.hr/karta.html> (22.8.2023.)

2. 1. Geomorfološke karakteristike

Geološka područja čine vapnenačke i dolomitne geološke formacije. Krška polja uglavnom su smještena na vapnencu. Na području od grada Vrlike do grada Sinja postoje dolomitne tvorevine koje imaju veliki utjecaj na hidrogeologiju. Cijelo područje većinom je izgrađeno od vapnenca s izrazito dubokim kršem koji je na dijelovima pošumljen, a na dijelovima otkriven. Ovo krško područje bogato je izvorima, ponikvama, škrapama, ponorima i poljima, a na njemu se razlikuju tri vrste tala: crvenica i rendzina, crvenica i smeđa podzolasta tla te crnica. Sinjsko polje bogato je agrarnim vrijednostima, ali u povijesti nije korišteno na odgovarajući način. Na tom području nastajale su poplave koje su dovodile do mijenjanja korita rijeke pa je polje bilo valovito. (LAG, 2011)

2. 2. Klimatska obilježja

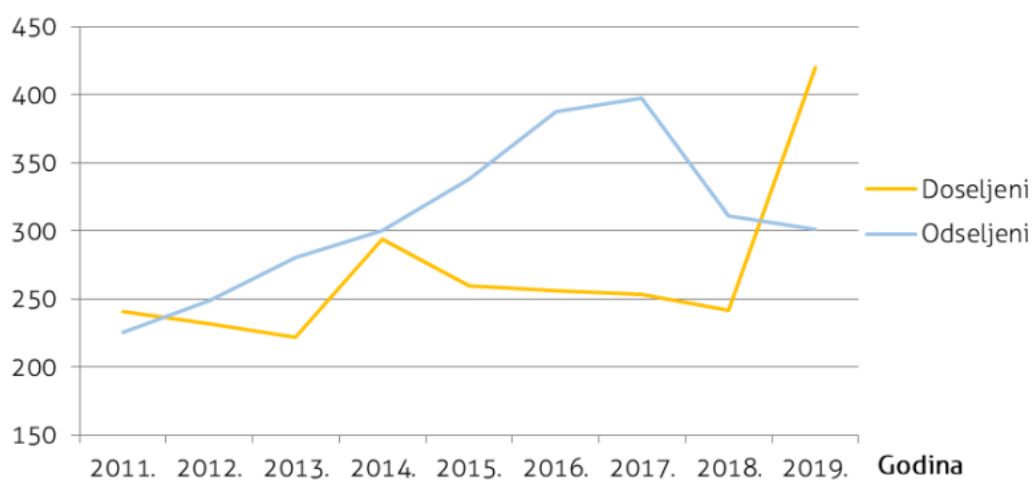
Kontinentalnost ili maritimnost određuje se po godišnjoj količini padalina, a u kontinentskim krajevima veća količina padalina pada u toplijoj polovici godine. Najveći dio zaobalnih područja ima umjereno toplu vlažnu klimu s toplim ljetom, a manji dio područja ima umjereno toplu vlažnu klimu s vrućim ljetom (Šegota i Filipčić, 2003). Na području Cetinske krajine prevladava kontinentalna klima koja najmanje tri mjeseca ima temperaturu višu od 10°C dok zimi, najmanje jedan mjesec, temperatura bude niža od 0 °C. Mjesec srpanj je najtopliji

mjesec u godini kada je temperatura zraka 22,4 °C, a najhladniji mjesec u godini je siječanj kada je temperatura zraka 3,9 °C. Do mjeseca svibnja, kao i od listopada do prosinca Cetinska krajina ima mraznih dana uključujući i značajne količine oborina koje svoj maksimum dosegnu u prosincu. (LAG, 2011)

2. 3. Stanovništvo Cetinske krajine

Godine 1991. u Cetinskoj krajini je zabilježen broj stanovnika od 57 370, a narednih godina taj se broj postupno smanjivao. Također, veliki dio ovog područja obuhvatio je Domovinski rat što je rezultiralo velikim brojem stradalih i iseljenih koji se nisu vratili na ovo područje nakon završetka rata.

Prema posljednjem popisu stanovništva, iz 2021. godine, Cetinska krajina ima 41.699 stanovnika, što čini 9,80 % stanovništva Splitsko-dalmatinske županije (*Slika 2*).

Slika 2. Prostorno kretanje stanovništva u razdoblju 2011.-2019. godine

Izvor: Provedbeni program grada Sinja (3.10.2023.)

3. GRADOVI I OPĆINE CETINSKE KRAJINE

3. 1. Sinj

Grad Sinj (*Slika 3*) prostire se u srcu Dalmatinske zagore, udaljen 30 kilometara od Jadranskoga mora. Nalazi se na 320 metara nadmorske visine i okružen je planinama Kamešnicom, Dinarom i Svilajom. Na ovom području ističe se i Sinjsko polje koje napaja rijeka Cetina. Administrativno pripada Splitsko – dalmatinskoj županiji, a površina ovoga grada iznosi 194,27 km². Prema popisu stanovništva iz 2021. godine grad Sinj sa svojom okolicom ima 23.452 stanovnika. U samom gradu broj stanovnika iznosi 10.771. Grad Sinj možemo definirati kao područje polja, krša i voda te bogate kulturne i stoljetne tradicije. Naselja koja pripadaju Sinju su: Bajagić, Brnaze, Čitluk, Glavice, Gljev, Jasensko, Karakašica, Lučane, Obrovac Sinjski, Radošić, Sinj, Suhač, Turjaci i Zelovo.

Sinj ima vrlo specifičan geografski položaj, a razlog je položaj u kotlini. Upravo zbog toga na ovom se području isprepleću umjereno kontinentalna i submediteranska klima. U zimskom dijelu godine oborine su znatnije izražene jer se temperatura spusti vrlo nisko.

Dan ovog viteškog grada slavi se 15. kolovoza koji je ujedno i blagdan Velike Gospe, zaštitnice grada Sinja.

Slika 3. Grad Sinj

3. 2. Trilj

Grad Trilj (*Slika 4*) utemeljen je u prapovijesti kod najpogodnijeg, a ujedno i najvažnijeg prijelaza preko rijeke Cetine. Također, u to doba, nalazio se na raskrižju vrlo važnih prometnih pravaca antičkih gradova Salone, Narone i Argentarije. Trilj se još naziva i cetinskim „gradom mostova“. Administrativno pripada Splitsko-dalmatinskoj županiji s površinom od 267 km². Prema popisu stanovništva iz 2021. godine grad Trilj ima 8.182 stanovnika. Ovaj grad obuhvaća 26 naselja, a to su: Bisko, Budimir, Čačvina, Čaporice, Gardun, Grab, Jabuka, Kamensko, Košute, Krivodol, Ljut, Nova Sela, Podi, Rože, Strizirep, Strmendolac, Tijarica, Trilj, Ugljane, Vedrine, Velić, Vinine, Vojnić Sinjski, Voštane, Vrabač i Vrpolje.

Na području ovog grada prevladava umjereno kontinentalna klima. Za vrijeme ljetnih vrućih i sušnih dana osvježenje donose noći i rijeka Cetina koja teče kroz grad. Dan grada slavi se 29. rujna na Blagdan Sv. Mihovila koji je ujedno i zaštitnik grada Trilja.

Slika 4. Grad Trilj

Izvor: <https://visittrilj.croatia.hr/cs-cz> (28.8.2023.)

3. 3. Vrlika

Grad Vrlika (*Slika 5*) nalazi se na najsjevernijem dijelu Splitsko–dalmatinske županije, na udaljenosti od 60 kilometara od županijskog središta, grada Splita. Površina grada Vrlike iznosi 243,83 km². Ovom gradu pripada još 8 naselja, a to su: Garjak, Ježević, Koljane, Kosore, Maovice, Otišić, Podosoje i Vinalić. Prema popisu stanovništva iz 2021. godine broj stanovnika iznosi 1.728.

Ime Vrlika dolazi od imena vrha Lika koji se nalazi nizvodno od izvora rijeke Cetine. Dolinska proširenja smanjena su gradnjom sustava hidroelektrane Peruća čije Perućko jezero uvelike utječe na društveno-gospodarski razvoj (Magaš, 2013). Smješten je na 470 metara nadmorske visine na rubu Vrličkog polja, između planinskih lanaca Dinare i Svilaje te rijeke Cetine. Prevladava ugodna klima, odnosno miješaju se kontinentalna planinska klima i submediteranska klima.

Dan Grada slavi se prvu nedjelju u mjesecu listopadu kada spada i blagdan Gospe od Ružarija čija je crkva u Vrlici.

Slika 5. Grad Vrlika

Izvor: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=776114064518304&set=a.776114024518308> (28.8.2023.)

3. 4. Općina Otok

Općina Otok (*Slika 6*) nalazi se na području Splitsko – dalmatinske županije i zauzima kopneno područje od 91,77 km². Ova općina osnovana je 1993. godine te od tada djeluje kao samostalna jedinica lokalne samouprave. Općina u svim dokumentima nosi naziv Otok Dalmatinski, a prema prijedlogu stanovnika trebala bi nositi naziv Otok na Cetini. Prvi tragovi života potječu iz daleke prošlosti, odnosno iz prapovijesnog doba – srednjeg brončanog doba. Prema popisu stanovništva iz 2021. godine Općina Otok ima 4.998 stanovnika. Ovom području pripada šest naselja, a to su: Gala, Korita, Otok, Ovrlje, Ruda i Udovičić. Općina Otok se može istaknuti vodama rijeke Cetine, Rude i Kosinca te krševitom planinom Kamešnicom. Otočko područje ima obilježja submediteranske klime, zime su izrazito oštre s obilnim padalinama, dok su ljeta sušna. Gospodarstvo Otoka većinom se temelji na radu ribogojilišta te HE Orlovac u Rudi.

Dan Općine Otok slavi se na blagdan sv. Luke, 18. listopada.

Slika 6. Otok

Izvor: fotografija autorice (fotografirano 24.10.2023.)

3. 5. Hrvace

Općina Hrvace (*Slika 7*) jedna je od općina Cetinske krajine koja se nalazi u sjeverozapadnom dijelu županije Splitsko–dalmatinske. U sastavu ove općine nalazi se 11 naselja, a to su: Dabar, Donji Bitelić, Gornji Bitelić, Hrvace, Laktac, Maljkovo, Potravlje, Rumin, Satrić, Vučipolje i Zasiok. Prema popisu stanovništva iz 2021. godine pokazuje nam

broj stanovnika od 3.144. Općina Hrvace ima razvijenu mesnu prerađivačku industriju; većina stanovništva bavi se poljoprivredom i uzgajanjem stoke (ovce, koze) za vlastite potrebe.

Slika 7. Općina Hrvace

Izvor: <https://zupahrvace.com/zupa/> (30.8.2023.)

4. TURISTIČKI PRIRODNI RESURSI CETINSKE KRAJINE

Cetinska krajina relativno je nova turistička destinacija, a bogata je prirodnim i kulturnim atrakcijama. S obzirom da je ovo područje vrlo blizu moru i dalje je turistima, kao kontinentalna destinacija, „drugi izbor“ naspram priobalja. Kušen (2001: 8) daje prikaz osnovne funkcionalne klasifikacije realnih i potencijalnih turističkih atrakcija, pa razlikuje:

Prirodne atrakcije u koje spadaju geološke značajke prostora, klima, voda, biljni svijet, životinjski svijet, zaštićena prirodna baština i

Stvorene atrakcije koje se odnose na zaštićenu kulturno-povijesnu baštinu, kulturu života i rada, znamenite osobe i povijesne događaje, manifestacije, kulturne i vjerske ustanove, prirodna lječilišta, sportsko-rekreacijske građevine i terene, turističke staze, putove i ceste, atrakcije zbog atrakcija i turističke paraatrakcije.

Prirodni resursi i atrakcije određenog prostora još uvijek su osnovni preduvjet za razvoj turizma pa upravo zbog toga strani i domaći posjetitelji obilaze određena područja, gradove i sela, zaštićena područja, prirodne fenomene itd. Juračić (2017) ističe kako „karakter“ određene

destinacije ovisi o vrijednosti prirodnog dobra te o razini zaštite prirodnog dobra. Također, naglašava kako destinacije koje imaju „jači karakter“ privlače posjetitelje tijekom cijele godine i s obzirom na to potrebno je očuvanje tj. zaštita prirode. Prema Juračiću (2017), mjere zaštite ne smiju puno utjecati na društveni razvoj jer to izaziva odupiranje lokalnog stanovništva prema zaštiti prirode.

Osim prirodnih atrakcija (klima, flora, fauna, vodene površine), Vrtiprah (2006), kao i Kušen, naglašava i ostale atraktivne čimbenike turističke ponude neke destinacije, a to su: izgrađene atrakcije poput spomenika, šetnica, parkova, marina, građevinska i turistička infrastruktura, kulturne atrakcije koje čine plesovi, umjetnost, glazba, muzeji, kazališta, društvene atrakcije u koje spadaju običaji, jezik te način života domicilnog naroda.

Na području Cetinske krajine brojne su prirodne vrijednosti poput planina Dinara, Kamešnica i Svilaja, rijeke Cetine koja je „krška ljepotica“, izvor Kosinac, značajni krajobraz Sutina, Rumin, izvor Miletin, izvor Graba i još mnoštvo prirodnih resursa koji zbog svojih estetskih, ali i geoloških, geomorfoloških, bioloških, obilježja privlače posjetitelje. Svi oni važan su faktor privlačnosti kada je riječ o turizmu i zbog toga se nastoje očuvati kako ljudske djelatnosti ne bi puno utjecale na njihov izgled, kvalitetu i održivost.

4. 1. Park prirode Dinara

Godine 2021. Dinara je proglašena parkom prirode. Dinara (*Slika 8*) je ujedno i najmlađi park prirode Republike Hrvatske čiji je krš međunarodno priznat fenomen, a karakteriziraju ga topive karbonatne stijene. Najviši vrh ove planine je Dinara (Sinjal) s 1831 m nadmorske visine, ujedno i najviši vrh Hrvatske, čija je vrijednost zajedno s krškim ekosustavom prepoznata i zaštićena (Rešetnik, 2023).

Masiv Dinare je dio istočno planinskog, srednjodalmatinskog prostora zagore (uz imotsku, trogirsku, vrličku, splitsko-dalmatinsku) (Magaš, 2013.). Ujedno čini i prirodnu granicu Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine te dijeli Livanjsko polje od Sinjskog polja. Ovaj park prirode prostire se na području dviju županija – Splitsko–dalmatinske i Šibensko–kninske. Park prirode Dinara čine masivi Dinara, Troglav i Kamešnica, izvor rijeke Krke, izvor i gornji tok rijeke Cetine, rijeka Krčić te mnoga krška polja. Površina ovog zaštićenog područja je 63.052,2 ha i pruža se u smjeru sjeverozapad-jugoistok. Klima koja prevladava na ovom

području je umjereno topla vlažna, ljeta su topla, a u dijelovima čak vruća i sušna. Kada govorimo o geomorfologiji možemo istaknuti zaravni, uzvišenja te ponikve koje su nastale erozijom i korozijom. Na području ovog parka prirode nalazi se 27 tipova staništa, a 17 ih je čak ugroženo. Šume čine 44, 64 % površine, travnata područja 47, 77 %, čisti travnjaci 20 %, a šikara 5 % (Petković, 2021). Ovaj park prirode izrazito je bogat florom i faunom, a posebno se ističe po visokom udjelu endemskih vrsta.

Na planini Dinari nema stalno naseljenog stanovništva, većinom samo stočari, koji imaju ljetne nastambe, povremeno borave u ovom području. Najvažniji prilazi koji omogućuju uspon su iz Knina preko Brezovca, uspon od Mlinica, uspon iz Glavaša, uspon s Uništa, uspon iz Bosa i uspon Grahovom cestom (Poljak, 1996). S obzirom na osobitosti, a i zbog zaštićenog statusa, sve je veći broj posjetitelja ovog parka prirode. Prepoznatljivi dio turističke ponude je planinarenje, a planinarima su u svrhu prenoćišta dostupne planinarske kuće Brezovac (tri prostorije – planinarska blagovaonica i dvije spavaonice, 42 mjesta za noćenje), Glavaš (metalni kontejner s dvije odvojene prostorije – 8 mjesta za noćenje) i Sv. Jakov (38 mjesta za noćenje) te planinarska skloništa (HPS, 2023). Uz planinarenje postoje i mogućnosti za druge aktivnosti kao što su biciklizam, vožnja quadovima i slično (MINGOR, 2020). Na području parka prirode Dinara zaživio je i pustolovni turizam. Njega je potaknuo projekt Ultra trail Dinarides, koji je 2022. godine između ostaloga obuhvatio 3 dana intenzivnog programa u kojem je sudjelovalo 350 volontera, 170 natjecatelja na glavnim utrkama, 300 djece na dječjoj utrci, a ostvareno je 720 noćenja (pretežito) sudionika utrke (UTD, 2022). Ovaj projekt pokazao je mogućnosti aktivnog, pustolovnog turizma koji se može dalje razvijati na ovom području.

Slika 8. PP Dinara

Izvor: <https://croatia.hr/hr-hr/priroda/dinara> (30.8.2023)

4. 2. Kamešnica

Planina Kamešnica (*Slika 9*), ujedno granično područje Hrvatske i Bosne i Hercegovine, bogata je geotektonskim i krškim pojavama kao što su vrtače, dolci, zaravni, špilje i slično. Pogodna je za planinarenje uz dodatne mjere opreza jer su izrazito česte promjene vremena. Za prenoćište moguće je koristiti planinarsku kuću Orlovac koja broji oko 20 mjesta za noćenje (HPS, 2023). Najviši vrh ove planine je Konj (1866 metara), na području Bosne i Hercegovine. Također, na ovom planinskom području mogu se pronaći mnoge ljekovite biljke, dok je fauna siromašnija zbog ogoljenih vrhova i manjka vegetacije. Zbog toga su na ovom području nastanjeni gmazovi i to na sjevernom dijelu planine (Turistička zajednica grada Trilja, 2023).

Slika 9. Kamešnica

Izvor: fotografija autorice (fotografirano 24.10.2023.)

4. 3. Svilaja

Planina Svilaja (*Slika 10*) može se istaknuti kao planina bogata speleološkim, morfološkim i klimatskim pojavama. Najviši vrh ove planine, Svilaja Bat, je na 1508 metara nadmorske visine. Vrlo je slična planinama Dinari i Kamešnici, ali ističe se po svojoj vegetaciji. Zelenija je od navedene dvije planine pa je zato strani i domaći izletnici preferiraju. Sam vrh planine Svilaje krase pogled na Perućko jezero. Za uspon na Svilaju postoje tri prilaza (*Slika 11*) – uspon iz Otišića, uspon iz Maljkova te uspon iz Zelova. Najkraći uspon je iz mjesta Maljkova jer jedini vodi izravno do vrha planine. Za vrijeme domovinskog rata, dio Svilaje služio je kao zona razgraničenja bogata minskim poljima, a i danas posjetiteljima taj dio nije dostupan za razgledavanje. Svilaja je bogata biljnim i životinjskim vrstama što može pozitivno utjecati na njezinu posjećenost. Ovu regiju karakterizira krški reljef sa špiljama i jamama. Na

rubu prostranog dolca smješten je planinarski dom Orlove stine (*Slika 12*) koji ima kuhinju, blagovaonicu te četiri spavaonice s 46 mjesta za noćenje (PD Svilaja, 2023).

Slika 10. Svilaja

Izvor: fotografija autorice (fotografirano 24.10.2023.)

Slika 11. Karta s usponima (Svilaja)

Izvor: <https://www.pd-knezgrad.hr/blog/svilaj-i-orlove-stine/> (pretraživano: 17.11.2023.)

Slika 12. Planinarski dom (Svilaja)

Izvor: <https://pdsvilaja.hr/planinarski-dom-orlove-stine/> (pretraživano: 17.11.2023.)

4. 4. Rijeka Cetina

Rijeka Cetina jedna je od najznačajnijih prirodnih atrakcija Cetinske krajine. Izvor rijeke Cetine nalazi se na dubini od čak 125 metara (*Slika 13*). Rijeka je duga 105 kilometara, a izvire podno planine Dinare. Iz rijeke Cetine opskrbljuje se vodom najveći dio Splitsko– dalmatinske županije, iz šest vodozahvata, a to su: Vukovića vrilo, Šilovica, Kosinac, Ruda, Zadvarje i Gata.

Rijeka Cetina ima vrlo veliko značenje za turistički razvoj cijelog područja. Svake godine u mjesecu lipnju organizirana je cjelodnevna biciklijada „Do izvora Cetine“ na kojoj gostuju biciklisti iz Sinja i okolice, Splita, Livna, Bihaća i drugih gradova. Tok rijeke Cetine pogodan je za avanturiste, ljubitelje raftinga, kanuinga i kajakinga, a sve više privlači i zaljubljenike u ribolov. U rijeci Cetini žive pastreve, šarani, štuke, riječni zubatci, oštrulje, cetinski vijuni te ilirski klenovi (Službeni glasnik grada Vrlike, 2022).

Domaći i strani turisti imaju mogućnost pješaćenja uz rijeku kao i mogućnost jahanja na konjima koji su zaštitni znak Sinjske krajine. O rijeci Cetini su pisali mnogi autori kao što su Ivan Lovrić, Ivo Baučić, Velimir Borković te Ivan Krajač (Magaš, Blaće, Crljenko, 2020).

Slika 13. Izvor rijeke Cetine

Izvor: fotografija autorice (fotografirano 24.10.2023)

5. TURISTIČKI KULTURNO-POVIJESNI RESURSI CETINSKE KRAJINE

M. Šošić (2014) ističe kako je kulturna baština kao pojam vrlo širok. Sastavljen je od pojma „kultura“ i pojma „baština“. Kultura se definira kao „ukupnost tvorbi ili pojava u materijalnom i duhovnom životu svakoga naroda i čovječanstva u cjelini“, a baština se definira kao „nasljeđe koje preci ostavljaju potomcima“ (Šošić, 2014: 833).

Kulturna baština podrazumijeva sva dostignuća koja su nam preci ostavili, a tiču se jezika, književnosti, likovne umjetnosti, graditeljstva, narodne umjetnosti, glazbe, kazališta, filma, znanosti, običaja i rukotvorina. Kulturnu baštinu čine sva dobra, odnosno očuvana baština, iz prošlosti. U prošlosti pojam kulturne baštine nije se često koristio, ali su se mogli pronaći pojmovi poput „spomenik“, „povijesni spomenik“ ili „starina“. Za razliku od Šošića (2014), Kušćević (2015: 48) kulturnu baštinu definira kao „(...)mjesto čuvanja najvećih vrednota nekog naroda ili kulture kojoj pripada, odnosno (ona) čini dio kulture koja se na taj način prenosi i čuva joj vrednote, koje stvaraju i oslikavaju njen identitet“. Ona može biti materijalna ili nematerijalna, a možemo zaključiti kako je upravo ona razlog dolazaka domaćih, ali i stranih posjetitelja. Kulturnu baštinu čini pokretna (predmeti povezani s kulturom čovjeka) i nepokretna (zgrade, povijesne građevine, arheološka nalazišta i slično) baština (Šošić, 2014: 842).

Područje Cetinske krajine ima kulturnu baštinu koja daje svojevrsni pečat prirodnom okruženju. Primjerice, grad Sinj, premda malo urbano središte, bogato je spomenicima i važnim građevinskim zdanjima pa se tako u Sinju može vidjeti Stari grad, utvrda Kamičak, nadgrobni spomenik Gaja Laberija, fontana sa skulpturom djevojke koja pije vodu na izvoru ili Luca (djelo Stipe Sikirice), fontana Petrovac, fontana na Pijaci, Spomenik alkaru., spomenik fra Pavla Vučkovića, Alkarski dvori, Veliki most, spomenik Tri generacije, zgrada Franjevačke klasične gimnazije s pravom javnosti u Sinju, Vila Danek, Palača Tripalo, bista Dinka Šimunovića, postaje križnog puta, zgrada bivše željezničke postaje, Vila Tripalo, Vila Vjera i ostale kulturne atrakcije (Turistička zajednica grada Sinja, 2023). Posebno su značajne i atraktivne fontane u javnom prostoru. Uglavnom su obnovljene i dostupne te su dio identiteta grada Sinja.

Najznačajniju kulturnu baštinu grada Vrlike čine: spomenik Milana Begovića, spomenik fra Filipa Grabovca, Pločasti most, Balečki most, Vrličke česme, tvrđava Prozor i Crkva sv. Spasa (Turistička zajednica grada Vrlike, 2023).

Na području grada Trilja spomeničku baštinu čine: skulptura Mladenci, kip svetog Mihovila, spomenik rijeci Cetini, Stari most, Grabske mlinice, 16 lokvi ili bunara, rimski logor Tilurij, Rimska cesta, srednjovjekovno groblje, kula Nutjak te utvrda Čačvina (Turistička zajednica grada Trilja, 2023)

5. 1. Muzej Cetinske krajine

Muzej Cetinske krajine utemeljen je 1956. godine s ciljem istraživanja i prezentiranja kultno–povijesne baštine Cetinske krajine. Bogat je arheološkim, etnografskim, prirodoslovnim te numizmatičkim zbirka kao i zbirka fotografija, oružja, dokumenata, fotografskog pribora, plakata i razglednica (*Slika 14*). U ovom muzeju svi arheološki izložci su postavljeni kronološkim slijedom, od prapovijesti uz pregledne tekstove, legende, karte, fotografije i crteže. Godine 2020. muzej nije zabilježio niti jednog posjetitelja zbog obnavljanja prostora u samoj zgradi, dok u 2021. godini broji 3132 posjetitelja, a 2022. godine taj broj se povećao na 8005 posjetitelja (Muzejski dokumentacijski centar, 2023).

Slika 14. Muzej Cetinske krajine

Izvor: fotografija autorice (fotografirano 24.10.2023.)

5. 2. Muzej Sinjske alke i alkarski dvori

Ovaj muzej smješten je u jednom mletačkom kvartiru, a otvoren je 2015. godine. Visoko je standardiziran te izrazito bogat prezentacijski i tehnološki (*Slika 15*). Muzej sadrži odore alkara, opremu i oružje te digitalizirane alkarske statute i pravilnike. Pri posjetu ovom muzeju posjetitelji mogu vidjeti i alkarsku povorku napravljenu u prirodnoj veličini zajedno s multimedijским prikazom bitke pod Sinjem iz 1715. godine (Turistička zajednica grada Sinja, 2023). Muzej Sinjske alke 2020. godine posjetilo je 2159, 2021. godine 4837, a 2022. godine 15816 posjetitelja. Godine 2015., kada je muzej otvoren, obišlo ga je čak 12000 posjetitelja. Može se zaključiti da muzej bilježi kontinuirani porast broja posjećenosti. (Muzejski dokumentacijski centar, 2023).

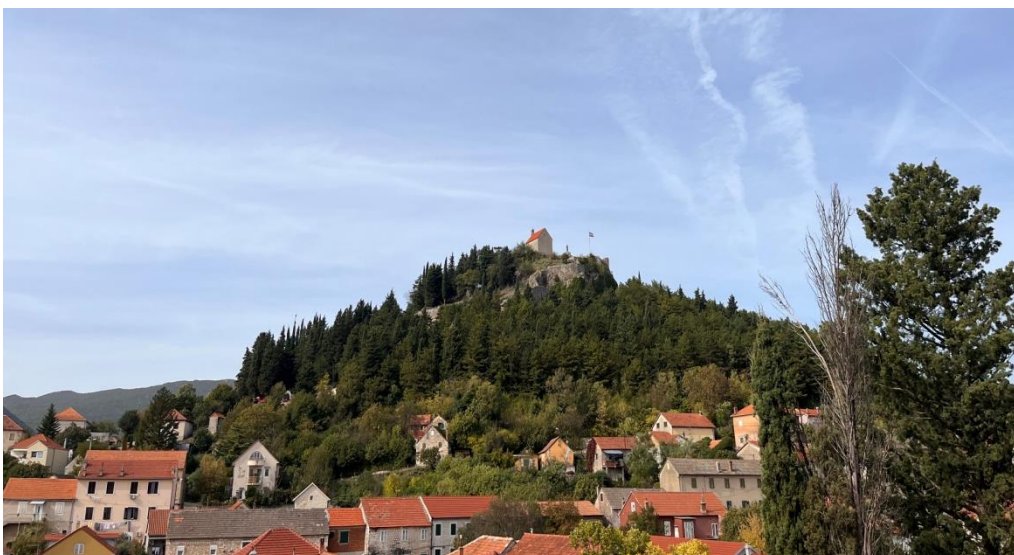

Slika 15. Muzej Sinjske alke

Izvor: <https://www.visitsinj.hr/hr/sto-vidjeti/muzeji/muzej-sinjske-alke> (18.9.2023.)

5. 3. Tvrđava Grad

Od same tvrđave Grad i nije ostalo mnogo ostataka, ali njeni ostaci i zidine odraz je i materijalni ostatak svoga vremena. Ova tvrđava (*Slika 16*) služila je kao utočište puku i vojnicima za vrijeme Turskih napada, čuvala je i štitila nejake te je bila u službi zaštite od osvajača. U središtu tvrđave nalazi se crkva sv. Mihovila, izgrađena 1887., u koju su franjevci iz Rame položili sliku čudotvorne Gospe od Milosti. Godine 2008. Sinjani su, u čast svojoj nebeskoj zaštitnici, na Gradu položili brončani kip Gospe Sinjske. Na putu koji vodi od podnožja do crkve postavljeno je 14 postaja Križnoga puta, a svaka postaja djelo je nekog od najpoznatijih hrvatskih umjetnika. Tvrđava Grad pod zaštitom je Ministarstva kulture RH (Turistička zajednica grada Sinja, 2023). Ovaj spomenik značajan je za kulturni, vjerski te izletnički turizam.

Slika 16. Tvrđava Grad

Izvor: fotografija autorice (24.10.2023.)

5. 4. Kamičak

Utvrda Kamičak (*Slika 17*) jedan je od najupečatljivijih i najslikovitijih simbola grada Sinja. Smještena je u samoj gradskoj jezgri, zvjezdolikog je tlocrta, a sagrađena je 1712. godine. Povezana je s pripadajućim kvartirom (vojarna za konjicu), odnosno Alkarskim dvorima. Na utvrdu Kamičak nalazi se kupola koja je služila kao promatračnica, a na njoj se nalazi sat koji, kao zanimljivost, otkucava tj. zvonu tri minute prije punog sata i na puni sat otkucava točno vrijeme. Ova utvrda zaštićeno je kulturno dobro Ministarstva kulture Republike Hrvatske (Turistička zajednica grada Sinja, 2023). Najznačajniji događaj na utvrdu je Etno festival glazbe koji se održava svako ljeto, posljednjeg vikenda u kolovozu.

Slika 17. Utrda Kamičak

Izvor: fotografija autorice (fotografirano 24.10.2023.)

5. 5. Spomenik Alkaru

Ovaj spomenik jedan je od najprepoznatljivijih spomenika u gradu Sinju, a rad je akademskog kipara Stipe Sikirice (*Slika 18*). Skulptura je postavljena 1965. godine na Alkarskom trkalištu. S obzirom na značenje tradicionalne manifestacije Sinjske alke, ovaj spomenik oslikava i identificira mjesto u koje su došli posjetioi.

Slika 18. Spomenik Alkaru

Izvor: <https://www.visitsinj.hr/hr/sto-vidjeti/znamenitosti/ostale-znamenitosti> (18.9.2023.)

5. 6. Tri Generacije

Autor ove monumentalne skulpture s vodoskokom je Ivo Filipović–Grčić, a smještena je u središtu Gradskoga parka. Predstavlja trojicu Sinjana koji podignutim rukama drže alku obučeni u tradicionalnu mušku sinjsku narodnu nošnju (*Slika 19*). Ovaj spomenik povezuje identifikacijske elemente Sinja: sinjsku alku i vodu.

Slika 19. Tri Generacije

Izvor: fotografija autorice (fotografirano 24.10.2023.)

5. 7. Crkva Čudotvorne Gospe Sinjske

Crkva Gospe Sinjske nalazi se u centru grada, a građena je od 1699. do 1712. godine. Glavni motiv i središnje mjesto u Crkvi zauzima slika Čudotvorne Gospe Sinjske (*Slika 20*), donesena iz Rame. Zbog svoje dragocjenosti Sinjani su dali izraditi zlatnu krunu Gospi koja je postala zaštitnica i simbol grada Sinja. Sagrađena i posvećena joj je crkva bogata umjetničkim djelima. U samom dvorištu postavljen je Gospin kip, a crkva ima i zvonik visok 43, 5 metara te samostan koji je skupa s Crkvom zaštićeno kulturno dobro (Turistička zajednica grada Sinja, 2023). Ova crkva značajna je za vjerski turizam, posebice zbog blagdana Velike Gospe kada mnoštvo hodočasnika, domaćih i stranih, dolazi na molitvu, uputiti molbe i zahvale nebeskoj Majci.

Slika 20. Crkva Čudotvorne Gospe Sinjske

Izvor: fotografija autorice (24.10.2023.)

5. 8. Sinjska alka

Sinjska alka (*Slika 21*) najpoznatiji je kulturni događaj koji uz blagdan Velike Gospe privlači veliki broj posjetitelja, a održava se u spomen obrane od Turaka 1715. godine. Godine 2010. Međunarodni odbor UNESCO-a donio je odluku o upisu Sinjske alke na reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva i tako je, kao najstarija viteška igra na svijetu, dobila i službeno priznanje. Alka je viteško natjecanje koje se održava svake godine u mjesecu kolovozu i to prve nedjelje u tom mjesecu. Alkari kopljanici na konjima u punom galopu pokušavaju pogoditi alku drvenim kopljem s željeznim vrhom, a cilj je pogoditi središte, odnosno „u sridu“. Alka je podijeljena na tri dijela, a svaki dio nosi određeni broj punata. Ovaj kulturni događaj odvija se u ulici Alkarsko trkalište, a za vrijeme odvijanja događaja ulica je zatvorena i nasuta zemljom (Sinjska alka, 2023). Sva događanja vezana uz alku privlače veliki broj posjetitelja, domaćih i stranih, pa je izuzetno važna manifestacija Splitsko-dalmatinske županije.

Slika 21. Sinjska alka

Izvor: https://www.alka.hr/storage/upload/web_struktura/povijest-sinjska-alka_161410.jpg (18.9.2023.)

5. 9. Tvrđava Prozor

Tvrđava prozor (*Slika 22*) najprepoznatljiviji je motiv vrličkog kraja, a ujedno i Cetinske krajine. Nepravilnog je pravokutnog tlocrta sagrađena na prijelazu iz 14. u 15. stoljeće. Ova tvrđava stradala je 1715. godine od Turskih napada, a danas je posebna po pogledu koji se pruža sa ostataka zidina. Danas je ova tvrđava djelomično obnovljena, a zajedno s parkingom i cestom koja vodi do tvrđave, atraktivna je i dostupna posjetiteljima (Turistička zajednica grada Vrlike, 2023).

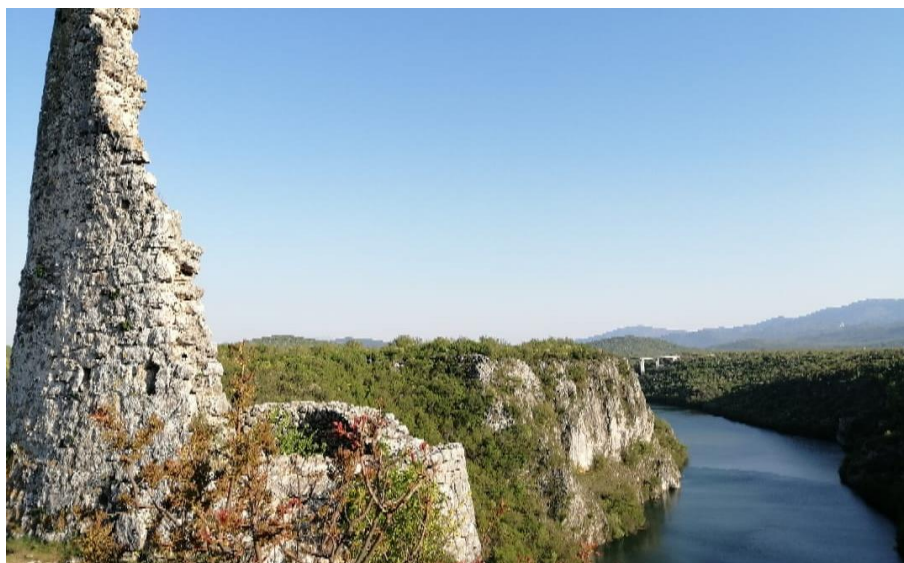

Slika 22. Tvrđava Prozor

Izvor: <http://www.ethnodalmatia.com/hr/destinacije/centralna-dalmacija/item/regija-vrlicka-krajina> (18.9.2023.)

5. 10. Kula Nutjak

Na slici 23. prikazana je kula Nutjak koja je zaštićeno kulturno dobro sagrađeno u 15. stoljeću. Nalazi se tri kilometra nizvodno od grada Trilja, na obali rijeke Cetine. Na mjestu gdje je izgrađena pronađeni su mnogi arheološki ostaci pa se pretpostavlja da je kula vjerojatno nastala za vrijeme prapovijesnog razdoblja. (Turistička zajednica grada Trilja, 2023)

Slika 23. Kula Nutjak

Izvor: fotografija autorice(24.10.2023.)

6. TURISTIČKA OBILJEŽJA CETINSKE KRAJINE

Turizam predstavlja skup odnosa i pojava koji nastaju iz putovanja ili boravaka posjetitelja nekog mjesta, ako je njihovo putovanje organizirano u svrhu odmora i uživanja. Definicija turizma prema United Nations World Tourism Organization-u (1999) prihvaćena je u većini zemalja, a ona ističe da: „Turizam uključuje sve aktivnosti proizašle iz putovanja i boravaka osoba izvan njihove uobičajene sredine ne dulje od jedne godine radi odmora, poslovnog putovanja i drugih razloga nevezanih uz aktivnosti za koje bi primili ikakvu naknadu u mjestu koje posjećuju. Turizam u strategiji razvoja Republike Hrvatske ima sve značajnije mjesto. Najveće značenje pri odabiru destinacije u Hrvatskoj imaju prirodne ljepote, odnosno

svi atraktivni elementi u prirodi: osim mora i obala, to su šumski predjeli, brežuljkasti predjeli, vodene površine i sl. Turizam generira značajan dio bruto domaćeg proizvoda a i radno je intenzivna djelatnost (Strategija razvoja grada Sinja, 2023).

Česte rasprave danas se vode oko negativnih utjecaja turizma na okoliš, primjerice oko izgradnje neumjerenog broja kuća za odmor te ostalih novih elemenata u prostoru koji se direktno ili indirektno odnose na turizam, a koji vrlo često degradiraju prirodne ljepote, najčešće najatraktivnijih krajolika, koje se nalaze u blizini mora, rijeka ili jezera. Osim toga, ponegdje negativni utjecaj na turistički doživljaj imaju i zapuštene javne površine, napušteni (industrijski) objekti i imanja čime se smanjuje atraktivnost nekog područja.

U ruralnim područjima, kao što je Cetinska krajina, sve je razvijeniji ruralni turizam, koji također donosi mnoge pozitivne učinke, bilo da se odnose na turizam ili na demografiju. Matica (2000) ističe kako bi formiranjem i širenjem ponude seoskog turizma turizam trebao postati značajna djelatnost stanovnika na ruralnim područjima. Važno je istaknuti i utjecaj koji turizam može imati na smanjenje nezaposlenosti koja direktno utječe na kvalitetu života stanovništva.

„Osnovna jedinica za proučavanje turizma jest *turist*, odnosno svaka osoba (putnik) koja na putovanju izvan svojega mjesta stalnoga boravka (domicila) provede najmanje 24 sata (ali ne dulje od jedne godine), a putovanje (koje ima obilježja privremenoga boravka i na koje je krenuo dragovoljno) poduzima radi odmora, razonode, rekreacije i relaksacije, obiteljskih, zdravstvenih, poslovnih, profesionalno-stručnih i sličnih razloga. UNWTO definira turista kao posjetitelja, tj. osobu koja putuje izvan svoje sredine kraće od 12 mjeseci i glavna svrha njezina putovanja nije vezana za obavljanje neke lukrativne aktivnosti u mjestu koje posjećuje.

6. 1. Dolasci i noćenja turista u Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj 2022. godine ostvareno je 17,8 milijuna turističkih dolazaka i 90 milijuna turističkih noćenja u komercijalnim smještajima (*Tablica 1*) (<https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29506>). U usporedbi s 2021. godinom, porast dolazaka turista bio je za 39,1 %, a porast noćenja za 28,3 %. Ako te podatke usporedimo s pretpandemijskom 2019. godinom vidljiv je pad broja dolazaka za 9,2 %, a pad broja noćenja za 1,3 %. Strani turisti činili su 86,2 %, a domaći turisti 13,8 % prometa. U odnosu na 2021. godinu, 2022.

pokazuje povećanje dolazaka domaćih turista za 14,8 %, a povećanje stranih turista čak za 44,0 %. Zbog pandemije COVID-19, koja se proširila na većinu svijeta, 2020. godine uočljiv pad broja turističkih dolazaka i noćenja, ali već naredne godine bilježi se porast zbog smanjenja primjena mjera zaštite pučanstva od bolesti navedene pandemije. U strukturi turista u Hrvatskoj, najveći broj dolazaka i noćenja u 2022. godini ostvarili su turisti iz Njemačke (28,6 %), a nakon njih slijede po brojnosti turisti iz Slovenije (9,1 %), Austrije (9,0 %), Poljske (7,7 %), Češke (6,7 %), Italije (4,7 %) i Ujedinjene Kraljevine (4,1 %).

Do mjeseca svibnja 2023. godine Hrvatsku je posjetilo 1,6 milijuna turista (sa 5,6 milijuna noćenja), što je porast dolazaka za 31,9 % te 30,7 % više noćenja u odnosu na isto razdoblje 2022. godine. Od toga, domaći turisti činili su manji dio turističkog prometa, svega 251 tisuću i 568 tisuća noćenja, što je smanjenje u odnosu na isto razdoblje 2022. godine. Smanjenje se očitovalo u 1,6 % manjem broju turističkih dolazaka. Međutim, ukupan broj noćenja povećao se za 0,9 % u odnosu na svibanj 2022.

Tablica 1. Turistički dolasci i noćenja u Hrvatskoj za razdoblje 2019.-2022.(u tisućama)(izvor: <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29506>)

	2019.	2020.	2021.	2022.	Ukupno
Turistički dolasci	16100	7800	10800	17800	52500
Turistička noćenja	88800	54400	64500	90 000	297700

Najviše noćenja stranih turista bilo je u skupini hoteli i sličan smještaj, a potom noćenja u skupini odmarališta i slični objekti za kraći odmor te kampovi i prostori za kampiranje. Može se zaključiti da turistički promet u Hrvatskoj raste, ali i da je turizam osjetljiv na brojne rizike koji nastaju u specifičnim uvjetima kao što je bila pandemija COVID 19.

6. 2. Turistički promet Hrvatske po smještajnim kapacitetima

Smještajni kapaciteti vrlo su važan dio turističke ponude. Prema vrsti, smještajni kapaciteti dijele se na: hotele (hoteli, hoteli baštine, aparthoteli, integralni hoteli, difuzni hoteli i lječilišni hoteli), turističke apartmane, turistička naselja, pansione, kampove (kampovi, kampirališta, kamp-odmorišta), prenoćišta, odmarališta za djecu, hostele, objekte u

kućanstvima, nekategorizirane objekte, ostale smještajne kapacitete (sobe za iznajmljivanje, apartmani, studio-apartmani, kuće za odmor, robinzonski smještaj, planinarski domovi, lovački domovi, učenički domovi ili studentski domovi, brodske kabine, spavaći i kušet-vagoni) i druge. (DZS, 2023)

Godine 2021. ukupan broj dolazaka domaćih i stranih turista u smještajnim objektima iznosio je 12 775 794, a 2022. godine iznosio je 17 774 958. Zaključujemo kako je ukupan broj porastao 2022. godine za 39,13%. Dolasci u hotele i slične smještaje porasli su u 2022. godini za 58,45 %, dolasci u odmarališta i slične objekte za kraći odmor porasli su za 31,6 %, dolasci u kampove i prostore za kampiranje porasli su za 26,49 %, a dolasci u ostale smještaje porasli su za 15,34 %.

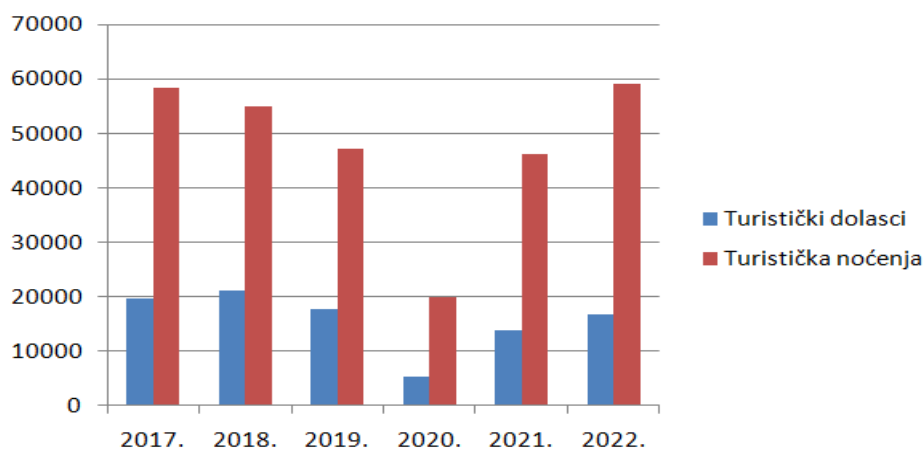
Dolaske stranih i domaćih turista dijelimo na individualne i organizirane. Individualni dolasci iznose 9 488 538 za 2021. godinu, dok individualnih dolazaka za 2022. godinu bilo je 12 607 482. Ova usporedba ukazuje na porast broja individualnih dolazaka za 32,87 %. Individualna noćenja u 2021. godini iznosila su 51 928 901, a u 2022. godini 64 372 571, što je porast od 23,96 %. Organiziranih dolazaka turista zabilježeno je 3 287 255 u 2021. godini, a sljedeće godine zabilježeno je 5 167 476, što pokazuje porast organiziranih dolazaka od 57,2 %. Noćenja koja su organizirana zabilježila su porast od 40,47 % .

Može se zaključiti kako Hrvatska bilježi porast turističkih dolazaka i turističkih noćenja, a za svoje posjete turisti najčešće izabiru smještajne objekte u kategoriji hotela i sličnih smještaja, zatim objekte za kraći odmor, kampove te preostale smještaje poput soba za najam, apartmana i slično. Također, strani i domaći posjetitelji preferiraju individualne dolaske, s pretpostavkom da svoj odmor žele planirati i realizirati oni sami, što je u skladu s globalnim trendom porasta individualnih putovanja u svijetu.

6. 3. Turistički promet Cetinske krajine

Područje Cetinske krajine atraktivno je područje srednje dalmatinskog zaobalja, a posebno se ističe grad Sinj koji je poznata vjerska destinacija, a veliki potencijal ima i za razvoj ruralnog i sportsko–rekreativnog turizma. Zbog bogatog kulturnog nasljeđa i prirodne raznolikosti, Cetinska krajina predstavlja izrazit potencijal za razvoj turizma unutar područja Splitsko–dalmatinske županije.

Turistički promet u području Cetinske krajine zadnjih nekoliko godina bilježi porast, a uočljiv je trend rasta u posljednjih nekoliko godina (*Slika 24*).

Slika 24. Turistički dolasci i noćenja za Cetinsku krajinu u razdoblju od 2017.-2022.

Izvor: <https://repositorij.unizd.hr/islandora/object/unizd%3A3625/datastream/PDF/view> (25.10.2023.)

Za razliku od ukupnog turističkog prometa u Hrvatskoj, u Sinjskoj krajini je imao blagi pad, u razdoblju od 2017. do 2019. Do drastičnog pada turističkog prometa došlo je u 2020. godini, zbog pandemije COVID-19, no već sljedeće godine bilježi se porast broja turističkih dolazaka i turističkih noćenja, na razinu prometa 2019.

Tablica 1. Turistički dolasci po turističkim mjestima Cetinske krajine 2022. godine

Turističko mjesto	Turistički dolasci 2022. godine		
	Domaći	Strani	Ukupno
Hrvace	289	542	831
Otok	3	243	246
Sinj	5925	5525	11 450
Trilj	930	2314	3244

Vrlika	104	943	1047
Ukupno	7251	9567	16818

Izvor: Turistička zajednica grada Sinja (2.10.2023)

Iz navedenih podataka (*Tablica 2*) uočljivo je da su najveći broj ostvarenih turističkih dolazaka i turističkih noćenja ostvarili strani turisti. Osim toga, značajna je razlika u prosječnom zadržavanju turista, pa dok domaći turisti prosječno borave u Sinjskoj krajini dvije noći, strani turisti borave duže tj. 4,6 noći.

Tablica 2. Turistička noćenja po turističkim mjestima Cetinske krajine 2022. godine

Turističko mjesto	Turistička noćenja 2022. godine		
	Domaći	Strani	Ukupno
Hrvace	962	4620	5582
Otok	11	1935	1946
Sinj	11102	17349	28451
Trilj	2306	18124	20430
Vrlika	245	2559	2804
Ukupno	14626	44587	59213

Izvor: Turistička zajednica grada Sinja (2.10.2023)

Domaći turisti činili su 23,2 % svih turističkih dolazaka, a strani turisti 76,8 %. Kada je riječ o turističkim noćenjima, domaći turisti činili su 20,2 %, a strani turisti 79,8 % ukupnog broja noćenja.

Analiza turističkog prometa (*Tablica 3*) po turističkim mjestima pokazuje da Sinj ima najveći turistički promet, odnosno bilježi najveći broj turističkih dolazaka i turističkih noćenja. Razlog tome je brojnost različitih atraktivnih turističkih sadržaja, manifestacija i zanimljivosti koje privlače posjetitelje, a bitno je i istaknuti kako je grad Sinj „centar“ Cetinske krajine te svojim geografskim i administrativnim položajem ima svojevrsnu prednost pred ostalim turističkim mjestima. Općina Otok, suprotno od grada Sinja, ima najmanji promet, dijelom zbog

svoje veličine, kao udaljenosti od gradova Sinj i Trilj, ali Otok i ima male smještajne kapacitete pa nije za očekivati veliki promet turista.

6. 4. Smještajni kapaciteti Cetinske krajine

6. 4. 1. Smještajni kapaciteti općine Hrvace

Ova općina nalazi se 7 kilometara od grada Sinja, a u razdoblju od 2019. godine do 2023. godine (do 30. kolovoza 2023.) povećao se broj objekata (za 7), broj smještajnih jedinica za 10 (27,78 %), a broj postelja za 45 (36,3 %) i broj dodatnih postelja za 5 (55,6 %) (*Tablica 4*).

Tablica 3. Smještajni kapaciteti općine Hrvace

HRVACE	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.(do 30.8.)
Broj objekata	9	11	12	13	16
Broj smještajnih jedinica	26	29	31	29	36
Broj postelja	79	92	100	106	124
Broj dodatnih postelja	4	5	4	9	9

Izvor: Turistička zajednica grada Sinja (2.10.2023.)

Slika 25. Smještajni objekti - općina Hrvace

Izvor:

<https://cf.bstatic.com/xdata/images/hotel/max1024x768/410684143.jpg?k=eed6fe649541621dbc42f978448fe7cb-ed3eefa315c426f58bd22d95e5f431cf&o=&hp=1> (pretraživano: 17.11.2023.)

6. 4. 2. Smještajni kapaciteti općine Otok

Općina Otok smještena je 10 kilometara od grada Sinja, a 8 kilometara od grada Trilja. U prikazanom razdoblju (*Tablica 5*) povećala je broj objekata za 3 (75 %), broj smještajnih jedinica, također za 3 (75 %), broj postelja za 18 (69,2 %) i broj dodatnih postelja za 6 (100 %). S obzirom na mali broj smještajnih kapaciteta, povećanje koje je uočljivo posljednjih nekoliko godina je značajno i utjecati će vjerojatno na turistički promet.

Tablica 4. Smještajni kapaciteti općine Otok

OTOK	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.(do 30.8.)
Broj objekata	1	3	4	4	4
Broj smještajnih jedinica	1	3	4	4	4
Broj postelja	8	20	30	36	26
Broj dodatnih postelja	0	4	4	6	6

Izvor: Turistička zajednica grada Sinja (2.10.2023.)

6. 4. 3. Smještajni kapaciteti grada Sinja

Grad Sinj znatno je povećao svoj broj smještajnih objekata u razdoblju od 2019. do 2023. godine (do 30. kolovoza 2023.). Broj objekata povećao se (*Tablica 6*) za 39 (41, 0 %), broj smještajnih jedinica povećao se za 34 (20,7 %), broj postelja za 180 (32,5 %) i broj dodatnih postelja za 32, odnosno 65,3 %. tj. turistički promet raste kao i broj postelja. Na području Sinja uočljiv je veliki porast broja objekata za iznajmljivanje što donekle oslikava postojeći trend izgradnje i adaptacije brojnih objekata u ruralnom području ne samo u Cetinskoj krajini već i u ostalim zaobalnim dijelovima Dalmacije.

Tablica 5. Smještajni kapaciteti u gradu Sinju

SINJ	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.(do 30.8.)
Broj objekata	56	59	66	76	95
Broj smještajnih jedinica	164	164	168	178	198
Broj postelja	374	398	429	488	554
Broj dodatnih postelja	17	21	28	38	49

Izvor: Turistička zajednica grada Sinja (2.10.2023.)

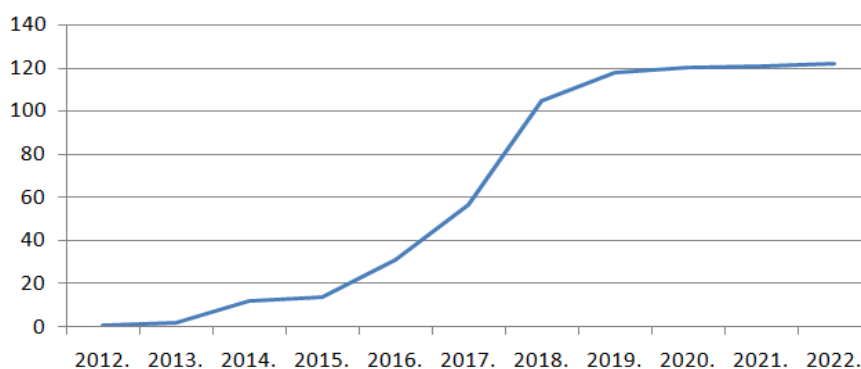
6. 5. Smještajni objekti u Cetinskoj krajini

Pojava izgradnje kuća za odmor nije zaobišla ni Cetinsku krajinu, a ova pojava potiče sve više ljudi na daljnju gradnju ili preuređenje (svojih) nekretnina za turističku namjenu. Godine 2019. na području Cetinske krajine izgradilo se ukupno 118 kuća za odmor (*Slika 27*). Samo na području grada Sinja danas se nalazi 68 kuća za odmor. Porast izgradnje kuća za odmor vidljiv je nakon 2012. godine kada je izgrađena prva kuća za odmor. Do 2015. godine otvoreno je još 12 kuća za odmor, 2016. još 17, godine 2017. otvoreno je 26 kuća za odmor, dok je najveći broj kuća za odmor ostvaren 2018. godine s čak 48. Lagani pad dogodio se 2019. godine kada je registrirano samo 13 kuća za odmor (Bitunjac, 2019). Neke od 68 kuća za odmor na području grada Sinja kategorizirane su s 4 zvjezdice, dok je manji broj onih s 3 ili 5 zvjezdica. Na području Cetinske krajine (grad Sinj) nalaze se 34 sobe za iznajmljivanje, a posluju i dva hotela, jedan u gradu Sinju i drugi u gradu Trilju. Hotel u Sinju ima 52 smještajne jedinice (107

postelja), restoran, salu za sastanke i privatno parkiralište, a hotel u Trilju raspolaže s 28 smještajnih jedinica i 56 postelja te restoranom.

Također, na području Cetinske krajine nalazi se velik broj apartmana, studio apartmana, soba za iznajmljivanje i hostela. Na području grada Trilja registrirane su 44 kuće za odmor, a većina ih je kategorizirana sa 4 zvjezdice. Soba za iznajmljivanje ima 7, a apartmana za iznajmljivanje ima 6. U gradu Vrlici registrirano je 5 kuća za odmor, 2 apartmana i 1 pansion. U općini Otok nalazi se 5 kuća za odmor, a od kojih su tri kategorizirane s 4 zvjezdice te 2 kuće s 5 zvjezdica.

Za područje grada Sinja te općina Otok i Hrvace 2022. godine evidentiran je turistički promet u 125 smještajnih objekata, u jednom hotelu i 124 privatna smještaja (apartmani, kuće za odmor, vile i OPG).

Slika 26. Broj kuća za odmor Cetinske krajine (2012.-2022.)

Izvor: <https://repositorij.unizd.hr/islandora/object/unizd%3A3625/datastream/PDF/view> (25.10.2023.)

Slika 27. Kuća za odmor

Izvor: <https://www.visitsinj.hr/hr/> (2.10.2023.)

Slika 28. Hotel u Sinju

Izvor: fotografija autorice (24.10.2023.)

7. KVALITATIVNO ISTRAŽIVANJE I REZULTATI

Kako bi dobili potpuniji uvid u problematiku resursne osnove razvoja turizma Cetinske krajine, za potrebe ovog diplomskog rada provedeno je kvalitativno istraživanje, metodom polu-strukturiranih intervjua. Intervjuirano je 5 ispitanika. Prosječna dob ispitanika bila je 47 godina. Najmlađi ispitanik je imao 36 godina, a najstariji 61 godinu. Intervjui su provedeni u

lipnju 2023. godine. Ispitanici su vlasnici kuća za odmor, apartmana i ostalih smještajnih kapaciteta. Naime, cilj intervjuiranja bio je saznati stavove i mišljenja stanovnika Cetinske krajine koji su uključeni u turizam, bave se iznajmljivanjem objekata za smještaj različitog tipa. Ispitivanje je provedeno kroz nekoliko (pod)skupina pitanja.

Prva tematska podskupina pitanja odnosila se na motivaciju pri izgradnji kuća za odmor i bavljenje turizmom. Kao glavni razlog za izgradnju kuće za odmor ispitanici navode dodatnu zaradu od iznajmljivanja: *“Pa, glavni razlog zašto sam izgradio kuću za odmor je dodatna zarada. Nakon dvi, tri godine rada postigli smo ono šta smo tili i danas, bez obzira šta oboje radimo, s troje male dice dodatna zarada svakako dobro dođe.”* U većini slučajeva, u cijeli proces investiranja i izgradnje ispitanici tvrde da ulaze sami, kao pojedinačne obitelji, dok nekolicina smještajne objekte otvara zajedno s članovima svoje šire obitelji. Također, ruralno je područje jedan bitan prostorni resurs koji je poslužio za izgradnju, odnosno, ispitanici navode kako su ponekad iskoristili svoje stare nekretnine, to jest kuće na selu, koje su trebale obnovu: *„Ja živim u gradu, a k'o i većina ljudi imam zemlju i neke stare kuće na selu i tu sam vidio priliku sa djelovanjem.”* S obzirom na izniman porast broja kuća za odmor na području Cetinske krajine u posljednjih desetak godina, očito je da postoji pozitivna percepcija turizma i bavljenje turizmom među stanovnicima ovog područja.

Druga tematska podskupina pitanja odnosila se na strukturu i broj turista. Iz dobivenih odgovora zaključujemo kako su posjetitelji većinom stranci. Sugovornici pretpostavljaju da su cijene noćenja prevelike domaćim posjetiteljima: *“U našu kuću za odmor većinom dolaze strani turisti. Pretpostavljan da je cijena noćenja prevelika za domaće turiste, šta je i razumljivo.”* Naglašen je i dolazak, tj. boravak turista koji dolaze u paru ili s djecom. Ova pojava obiteljskih dolazaka u ruralne prostore potvrđena je i u drugim dijelovima Hrvatske, kad se radi o ruralnom turizmu, pa nije iznenađujuća. Kad se radi o zaradi od iznajmljivanja, o zadovoljstvu (ukupnom) zaradom, na kraju godine, svi ispitanici su vrlo zadovoljni: *„Zbog povećanja cijena i skupljeg načina života, cijenu noćenja smo podigli. Na kraju godine budemo zadovoljni bilo kakvim iznosom jer je život posta iznimno skup.”*, *„...kraj godine završimo s velikim plusom, al tome nekako i idemo.”*

Treća tematska podskupina pitanja vezana je za turističku tradiciju i znanje iznajmljivača o turizmu, na što ispitanici izjavljuju kako najveći broj turista posjećuje njihove smještajne objekte za vrijeme ljeta, kada se na području Cetinske krajine odvijaju poznate manifestacije poput Sinjske alke te se obilježava blagdan Velike Gospe, koji uvelike privlače posjetitelje: *“Cetinska krajina bogata je aktivnostima i mistima koje mogu naši gosti posjetiti, a ne mogu*

vidit nigdi drugo, na primjer naša Alka. “, „Kod nas dolaze većinom strani turisti i to u litnjem razdoblju, dolaze najviše zbog događaja koje nemaju priliku vidit negdi drugo u svitu.“

Sljedeća tematska podskupina pitanja govori o budućim ulaganjima i razvoju turizma. Ispitanici u svojim odgovorima navode kako trenutno ne razmišljaju o dodatnim ulaganjima i otvaranju nekog drugog smještajnog objekta, fokusirani su na održavanje i ulaganje sredstava u postojeće objekte, ali ne isključuju mogućnost dodatnog razvoja kojeg će predložiti svojim potomcima, odnosno budućim generacijama koje će naslijediti stečeno: *“Pa, trenutno ne razmišljan. Zadovoljan san godišnjon zaradon od jedne kuće. Ko zna, možda se jednon u budućnosti odlučin za otvaranje nekog drugog objekta.“* Ovakve izjave su očekivane s obzirom da su ulaganja u objekte za iznajmljivanje vrlo velika, a objekte treba i održavati pa je to izniman financijski izdatak. Osim toga, od 2022. godine došlo je do iznimno velikog rasta cijena građevinskog materijala, usluga, prijevoza, itd. što otežava neku buduću izgradnju.

Jedna tematska podskupina pitanja odnosila se na stavove ispitanika o konkurentnosti među iznajmljivačima/vlasnicima, s obzirom na izniman porast broja iznajmljivača. Odgovori, tj. stavovi ispitanika ukazuju na „prijateljske odnose“ te su uglavnom pozitivni stavovi. Naime, i mlađi i stariji ispitanici smatraju kako izgradnja ili obnova objekata za smještaj turista uvelike promovira Cetinski kraj, obogaćuje ga u turističkoj ponudi te stvara dodatne vrijednosti: *“Ne smatran ih konkurentnima, zadovoljan san brojen posjetitelja tijekon godine, pogotovo liti. “, „Ne, ne smatran. Mislin da će turisti rado iznajmit apartman jer apartmani i sobe za iznajmljivanje imaju najniže cijene. Svakog od svojih kolega podržavan i tu nema mista ljubomori, dapače, samo nek' se gradi i nek' se bogati turistička ponuda.“*

Iz provedenih razgovora s ispitanicima može se zaključiti kako se vlasnici/iznajmljivači najčešće odlučuju za izgradnju smještajnih objekata radi zarade, tj. dodatnog prihoda novca. U većini slučajeva u cijeli proces investicije i projekta pojedinci ulaze sami, dok samo neki smještajne objekte otvaraju sa članovima svoje šire obitelji. Jedni druge ne smatraju konkurencijom, nego suprotno, imaju pozitivna mišljenja o otvaranjima većeg broja smještajnih objekata jer misle da je to dodatna promocija Cetinskog kraja i dodatna motivacija domaćem stanovništvu pri obnavljanju starijih nekretnina ili obiteljske ostavštine na ruralnom području. Većina ispitanika posjeduje jedan apartman, ili kuću za odmor, ili ugostiteljski objekt (restoran ili bar), ali rijetki su oni koji imaju veći broj objekata za turističku djelatnost. Na kraju turističke godine iznajmljivači su uglavnom zadovoljni prihodom i ostvarenom dobiti te sa posječnošću,

dolascima i noćenjima turista. Svaka uspješna turistička godina ovim vlasnicima objekata za smještaj dodatna je motivacija za ulaganje i prisutnošću na turističkom tržištu.

8. ZAKLJUČAK

U središnjem dijelu Dalmacije, u okruženju planina Kamešnice, Dinare i Svilaje, nalazi se Cetinska krajina. U administrativnom smislu čini je 66 naselja na površini od 990, 7 km². Prema popisu stanovništva iz 2021. godine ukupno je na području Cetinske krajine 41699 stanovnika. Iako se ne nalazi u blizini Jadranske obale, Cetinsku krajinu nije zaobišao val turističkog razvoja. Zbog svojeg geografskog položaja, klimatskih i reljefnih obilježja, atraktivnih prirodnih i kulturno-povijesnih resursa, na području Cetinske krajine posljednjih deset godina raste turistički promet. Njezini prirodni resursi i kulturna baština, kao i manifestacije, privlače pažnju posjetitelja, ali još uvijek u relativno malom broju. Preduvjeti za razvoj, posebice ruralnog turizma imaju uporište i u tamošnjem, lokalnom, stanovništvu koje se jednim dijelom još uvijek bavi poljoprivredom i stočarstvom, što dodatno može upotpuniti turističku ponudu.

Razvoj turizma u Republici Hrvatskoj, posebice u posljednjih dvadeset godina, odrazio se i na Cetinsku krajinu. Uočljive su promjene, tj. povećanje broja objekata i smještajnih kapaciteta. Najveće povećanje u izgradnji smještajnih objekata odnosi se na kuće za odmor. Godine 2012. na ovom području bila je registrirana samo jedna kuća za odmor, a danas ih je preko stotinu. Osim toga, došlo je i do povećanja turističkog prometa, tj. povećao se ukupni broj turističkih dolazaka i noćenja.

Iz empirijskog istraživanja uočljivo je da su razlozi povećanja broja smještajnih objekata: dodatna zarada, posjedovanje građevinskog zemljišta ili neke nekretnine kojoj je bila potrebna renovacija, osiguravanje financijskih sredstava sebi i svojim potomcima. Rijetki ispitanici razmišljaju o kupnji ili izgradnji drugog objekta zbog velikih troškova ulaganja. Utvrđeno je da veći broj posjetitelja čine strani turisti koji dolaze zbog odmora, u želji za boravkom što dalje od grada, u oazi mira, slobode i privatnosti, a domaći posjetitelji najčešće svoj boravak vezuju uz neke događaje, kao što su proslava rođendana, posjet Sinjskoj alci, hodočašće Gospi Sinjskoj ili pak posjeti nekim drugim manifestacijama i zabavama, pa se i zadržavaju kraće.

Područje Sinjske krajine još uvijek nije dovoljno turistički razvijeno, ali s obzirom na prisutan trend za očekivati je daljnji porast broja izletnika i turista.

9. LITERATURA

1. Bitunjac, A. (2019). Uloga kuća za odmor u razvoju turizma Cetinske krajine, diplomski rad. Sveučilište u Zadru – Odjel za turizam i komunikacijske znanosti, Zadar.
2. Growth from Knowledge (2019). Uvod u kvalitativna istraživanja. Interni dokument dostupan u PDF obliku.
3. Juračić, M. (2017). *Prirodna baština i turizam*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Stega tisak d.o.o.
4. Kuščević, D. (2015). Kulturna baština - poticatelj dječjeg razvoja (likovni aspekt). *Školski vjesnik*, 64 (3), 479-491. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/151378>.
5. Kušen, E. (2001). Turizam i prostor Klasifikacija turističkih atrakcija. *Prostor*, 9 (1(21)), 1-12. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/10801>.
6. Magaš, D., Blaće, A., Crljenko, I. (2020). *Velika geografija Hrvatske – razvoj i značenje hrvatske geografije*. Zagreb: Školska knjiga.
7. Magaš, D. (2013). *Geografija Hrvatske*. Zadar: Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju i izdavačka kuća Meridijani.
8. Matica, M. (2000). Turizam. *Podravski zbornik*, (26/27), 31-32. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/229338>.
9. Petković, P (2021). Park prirode dinara, završni rad. Sveučilište u Zagrebu, Zagreb.
10. Poljak, Ž. (1996). *Hrvatske planine – planinarsko-turistički vodič s atlasom*. Zagreb: Golden marketing.
11. Rešetnik, I. (2023). Flora Dinare – 100 značajnih svojti. *Glasnik Hrvatskog botaničkog društva*, 11 (1), 78-79. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/303069>.

12. Roglić, J. (2005). *Jadranske teme – sabrana djela*. Zagreb, Split: Geografsko društvo Split, Tisak Trebotić d.o.o.
13. Šegota, T. i Filipčić, A. (2003). Köppenova podjela klima i hrvatsko nazivlje. *Geoadria*, 8 (1), 17-37. Preuzeto s <https://doi.org/10.15291/geoadria.93>.
14. Šošić, T.M. (2014). Pojam kulturne baštine – međunarodnopravni pogled. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 51 (4), 833-860. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/129107>.
15. Vrtiprah, V. (2006). Kulturni resursi kao činitelj turističke ponude u 21. stoljeću. *Ekonomski misao i praksa*, 15 (2), 279-296. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/10683>.

Internet stranice:

1. <https://visitvrljka.com/hr/smjestaj-kuce-za-odmor>. (pretraživano: 30.8.2023.)
2. <https://www.booking.com/hotel/hr/alkar.hr.html>. (pretraživano: 2.10.2023.)
3. <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58201>. (pretraživano: 2.10.2023.)
4. <https://podaci.dzs.hr/hr/search?q=smje%C5%A1tajni%20objekti>. (pretraživano: 2.10.2023.)
5. <https://dzs.gov.hr/>. (pretraživano: 2.10.2023.)
6. <https://www.dalmatia.hr/wp-content/uploads/2023/04/Analiza2022.pdf>. (pretraživano: 30.8.2023.)
7. <https://croatia.hr/hr-hr/priroda/dinara>. (pretraživano: 18.9.2023.)
8. <https://zupahrvice.com/zupa/>. (pretraživano: 18.9.2023.)
9. <https://shophr.climate-kic-proposal.org/category?name=op%C4%87ina%20otok>. (pretraživano: 18.9.2023.)
10. <https://visitvrljka.com/hr/sto-vidjeti/tvrdava-prozor>. (18.9.2023.)

11. <https://visittrilj.croatia.hr/cs-cz>. (pretraživano: 18.9.2023.)
12. https://www.sinj.hr/Portals/12/LRS_CK_2016_6_9.pdf. (pretraživano: 22.8.2023.)
13. <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=62763>. (pretraživano: 18.9.2023.)
14. <https://www.visitsinj.hr/hr/vodic/sinj/osnovne-informacije>. (pretraživano: 15.9.2023.)
15. <https://www.visittrilj.com/hr/trilj/klima>. (pretraživano: 18.9.2023.)
16. <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284419807>. (pretraživano: 25.8.2023.)
17. <https://mdc.hr/hr/muzeji/muzejska-statistika/statistika-hrvatskih-muzeja/>. (pretraživano: 24.10.2023.)
18. <https://www.dalmacijadanas.hr/wp-content/uploads/2023/04/Opis-projekta-ULTRA-TRAIL-DINARIDES-2023.pdf>. (pretraživano: 24.10.2023.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Prostorni smještaj Cetinske krajine i pripadajuće jedinice lokalne samouprave

Slika 2. Prostorno kretanje stanovništva u razdoblju 2011.-2019. Godine

Slika 3. Grad Sinj

Slika 4. Grad Trilj

Slika 5. Grad Vrlika

Slika 6. Otok

Slika 7. Općina Hrvace

Slika 8. PP Dinara

Slika 9. Kamešnica

Slika 10. Svilaja

Slika 11. Karta s usponima (Svilaja)

Slika 12. Planinarski dom (Svilaja)

Slika 13. Izvor rijeke Cetine

Slika 14. Muzej Cetinske krajine

Slika 15. Muzej Sinjske alke

Slika 16. Tvrđava Grad

Slika 17. Utvrda Kamičak

Slika 18. Spomenik Alkaru

Slika 19. Tri Generacije

Slika 20. Crkva Čudotvorne Gospe Sinjske

Slika 21. Sinjska alka

Slika 22. Tvrđava Prozor

Slika 23. Kula Nutjak

Slika 24. Turistički dolasci i noćenja za Cetinsku krajinu u razdoblju od 2017.-2022.

Slika 25. Smještajni objekti – općina Hrvace

Slika 26. Broj kuća za odmor Cetinske krajine (2012.-2022.)

Slika 27. Kuća za odmor

Slika 28. Hotel u Sinju

POPIS TABELA

Tablica 1. Turistički dolasci i noćenja u Hrvatskoj za razdoblje 2019.-2022.(u tisućama)(izvor: <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29506>)

Tablica 2. Turistički dolasci po turističkim mjestima Cetinske krajine 2022. godine

Tablica 3. Turistička noćenja po turističkim mjestima Cetinske krajine 2022. godine

Tablica 4. Smještajni kapaciteti općine Hrvace

Tablica 5. Smještajni kapaciteti općine Otok

Tablica 6. Smještajni kapaciteti grada Sinja